യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണ+പ്രകരണം ഉത്തരാർധമ്)/സർഗം 19

ശ്രീരാമ ഉവാച .
മുനേ ജീവസ്യ യദ്രൂപമാകൃതിഗ്രഹണം തഥാ .
യഥാ ച പരമാത്മത്വം സ്ഥാനം യച്ചാസ്യ തദ്വദ .. 1
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സ്വസംകല്പേന ചേത്യോക്തം ചിദിത്യപരനാമകമ് .
അനന്തം ചേതനാകാശം ജീവശബ്ദേന കഥ്യതേ .. 2
ന പരാണുർന ച സ്ഥൂലം ന ശൂന്യം ന ച കിംചന .
ചിന്മാത്രം സ്വാനുഭൂത്യാത്മ സർവഗം ജീവ ഉച്യതേ .. 3
അണീയസാമണീയാംസം സ്ഥവിഷ്ഠം ച സ്ഥവീയസാമ് .
ന കിംചിന്മാത്രകം ചൈവ സർവം ജീവം വിദുർബുധാഃ .. 4
യസ്യ യസ്യ പദാർഥസ്യ യോ ഭാവസ്തേന തത്ര തമ് .
സ്ഥിതം വിദ്ധി തദാഭാസം തദാത്മൈകാന്തവേദനാത് .. 5
സ ചേതതി യഥാ യത്ര യദ്യദാശു തദേവ ഹി .
തഥാ തത്ര തദാ രാമ ഭവത്യനുഭവാത്മകമ് .. 6
പവനസ്യ യഥാ സ്പന്ദശ്ചേത്യം ജീവസ്യ വൈ തഥാ .
സ്വസംവിന്മാത്രനിർണേയം നോപദേശാമ യക്ഷവത് .. 7
യഥൈവാസ്പന്ദനാദ്വാതഃ സന്നേവൈത്യ സദാത്മതാമ് .
തഥൈവാചേതനാജ്ജീവോ ജീവന്നേതി പരാം ഗതിമ് .. 8
ജീവശ്ചിദ്ഘനരൂപത്വാദഹമിത്യേവ ചേതനാത് .
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യശക്തീർനിർമായ തിഷ്ഠതി .. 9
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യചർചിതാചർചിതാം സ്വയമ് .
അസത്യാം സത്യവത്സ്ഫാരാം താവന്മാത്രശരീരികാമ് .. 10
ചേതസാ ഹ്യസദാകാരാം പ്രാലേയപരമാണുതാമ് .
പശ്യത്യാത്മന്യഥാത്മത്വേ സ്വപ്നേ സ്വമരണോപമാമ് .. 11
സ്വപ്നസ്വാവയവാന്യത്വസദൃശീം താം വിഭാവയൻ .
വിസ്മൃത്യ ചേതനാം സത്താം തത്താമേവാശു ഗച്ഛതി .. 12
ഏവംരൂപോ ബുധ്യമാനഃ പ്രോച്ഛൂനത്വമഥാത്മനി .
പശ്യത്യാശു സ്വമാത്മാനം ചന്ദ്രബിമ്ബമിവ ദ്രുതമ് .. 13

ആത്മന്യഥേന്ദുബിമ്ബാത്മന്യസൗ സംവിത്തിപഞ്ചകമ് .
കാകതാലീയവദ്ഭിന്നമുദിതം ചേതതി സ്വയമ് .. 14
പഞ്ചാനാം സംവിദാം പഞ്ച ഭിന്നാന്യങ്ഗാന്യസാവഥ .
ബുധ്യതേ താനി തദ്രൂപരന്ധ്രാണ്യനുഭവത്യപി .. 15
സ പഞ്ചാവയവഃ പശ്ചാദ്രാജതേ പുരുഷോ വിരാട് .
അനന്താകാരസംവിത്തിരവ്യക്താത്മാ നിരാമയഃ .. 16
മനോമയോ/സാവുദിതഃ പരസ്മാത്പ്രഥമോത്ഥിതഃ .
ആകാശവിശദഃ ശാന്തോ നിത്യാനന്ദവിഭാമയഃ .. 17

സ ചാപ്യപഞ്ചഭൂതാത്മാ പഞ്ചഭൂതാത്മകോപമഃ .
വിരാഡാത്മൈകപുരുഷഃ പരമഃ പരമേശ്വരഃ .. 18
സ്വയമേവാശു ഭവതി സ്വയമേവ വിലീയതേ .
സ്വയമേവ പ്രസരതി സ്വയം സംകോചമേതി ച .. 19
സ്വസംകല്പകൃതേനാസൗ കല്പൗഘേന ക്ഷണേന ച .
യദൃച്ഛയോദേതി പുനഃ പുനർഭൂത്വോപശാമ്യതി .. 20
മനോമാത്രൈകരൂപാത്മാ പ്രകൃതേർദേഹ ഏഷ സഃ .
ഏഷ പുര്യഷ്ടകം പ്രോക്തഃ സർവസ്യൈവാതിവാഹികഃ .. 21
സൂക്ഷ്മഃ സ്ഥൂലോഽമ്ബരാത്മൈഷ വ്യക്തോഽവ്യക്തോന്തവർജിതഃ .
സർവസ്യ ബഹിരന്തശ്ച ന കിംചിത്കിംചിദേവ ച .. 22
അങ്ഗാനി രാമ തസ്യാഷ്ടൗ മനഃഷഷ്ഠാനി പഞ്ച ച .
സാഹംഭാവാനീന്ദ്രിയാണി ഭാവാഭാവമയാനി ച .. 23
തേന ഗീതാ ഇമേ വേദാഃ സഹശബ്ദാർഥകല്പനാഃ .
നിയതിഃ സ്ഥാപിതാ തേന തഥാദ്യാപി യഥാസ്ഥിതാ .. 24
അനന്തമൂർധ്വം മൂർധാസ്യ തഥാധഃ പാദയോസ്തലമ് .
അപരാകാശമുദരമിദം ബ്രഹ്മാണ്ഡമണ്ഡപമ് .. 25
ലോകാന്തരാണ്യനന്താനി പാർശ്വകാഃ ക്ഷതജം പയഃ .
മാംസപേശ്യഃ ക്ഷിതിധരാഃ സരിതഃ സംതതാഃ ശിരാഃ .. 26
രക്താധാരാ ജലധയോ ദ്വീപാന്യേവാന്ത്രവേഷ്ടനമ് .
ബാഹവഃ ककुഭഃ സ്ഫാരാസ്താരകാ രോമസംതതിഃ .. 27
പഞ്ചാശദനിലസ്കന്ധാ ഏകോനാഃ പ്രാണവായവഃ .
മാർതണ്ഡമണ്ഡലം ചണ്ഡം പിത്തം ജഠരപാവകഃ .. 28
ശശാങ്കമണ്ഡലം ജീവഃ ശ്ലേഷ്മാ ശുക്രം സിതം ബലമ് .
മനഃ സംകല്പകോശാത്മ സാരാത്മാ പരമാമൃതമ് .. 29
മൂലം ശരീരവൃക്ഷസ്യ ബീജം കർമദ്രുമസ്യ ച .
പ്രസവാത്സർവഭാവാനാമിന്ദുരാനന്ദകാരണമ് .. 30
യദിന്ദുമണ്ഡലം നാമ സ സമ്രാഡ് ജീവ ഉച്യതേ .
ശരീരകർമമനസാം ബീജം മൂലം ച കാരണമ് .. 31
അസ്മാദിന്ദുവിരാഡ്ജീവാത്പ്രസരന്തി ജഗത്ത്രയേ .
ജീവാ മനാംസി കർമാണി സുഖാന്യത്രാമൃതാനി ച .. 32
വിരാജ ഏതേ സംകല്പാ ബ്രഹ്മവിഷ്ണുഹരാദയഃ .
തസ്യ ചിത്തചമത്കാരാഃ സുരാസുരനഭശ്ചരാഃ .. 33
ചിത്സ്വഭാവോ ബുധ്യമാനഃ പ്രാലേയപരമാണുതാമ് .
യദാദൗ ഭാവയത്യാശു തദാ തത്രൈവ തിഷ്ഠതി .. 34
തേനൈതദേവ ജീവസ്യ സ്ഥാനം വിദ്ധി രഘൂദ്വഹ .
പഞ്ചാവയവമേതത്തച്ഛരീരമനുഭൂയതേ .. 35
വിരാഡ്ജീവാച്ചന്ദ്രമസോ ജീവഭൂതാനി ദേഹിനാമ് .
പ്രസരന്ത്യന്നജാതാനി പ്രാലേയവിസരാത്മനാ .. 36
താന്യേവ ദേഹിദേഹേഷു ജീവാ ജീവന്തി ജീവിഷു .
മനോ ഭൂത്വാ വിചേഷ്ടന്തേ കർമ ജന്മസു കാരണമ് .. 37

ഏവം വിരാട്സഹസ്രാണി മഹാകല്പശതാനി ച .
ഗതാന്യഥ ഭവിഷ്യന്തി നാനാചാരാണി സന്തി ച .. 38
സർവതോഽനുഭവരൂപയാനയാ
സത്തയോത്തമപദാദഭിന്നയാ .
അന്തവർജിതമഹാങ്ഗസങ്ഗയാ
തിഷ്ഠതീതി പുരുഷഃ പരോ വിരാട് .. 39

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ വിരാഡാത്മ-വർണനം നാമൈ-കോന-വിംശഃ സർഗഃ .. 19 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
13.12.2023